

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

ПЯТНИЦА

28 августа 2015 года

№ 16 (3436)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

И. Самсонова верум хур

Хурн: Новьюхов рэт ёх

Тәм
номерән
лұңтаты:

5

Нявремәт
вәндтаты
айдат не

6

Ай вошәт па
кәртәт вәдты
верәт

7

Пәкәр
кәртәң
серюр ими

14

Нявремәт лұңән
Сорни сәйн
рұтьщәсәт

16

Ёмвошин кәсты
ёх емәңхәтл
постәсы

Вэнт кэрта янхӑс

Вэнт кэртӑтн вӑды давӑлман вӑдты шуши мирӑт мосд яма нӑтты, щиты Ёмвош округ губернатор юкана вӑдты не Наталья Комарова Нуви сӑнхум вош района янхмӑдн лупӑс. Лӑв Тӑрум дор вош пӑнӑдн вэнт шушийн вӑды давӑлман вӑдты ики Василий Пяк кэрта янхӑс.

Щӑта Югра мӑв губернатор лӑнкар хӑ Дмитрий Шаповал, Нуви сӑнхум вош район кӑща Сергей Маненков, мӑв-авӑт верӑт тӑты департамент кӑща Евгений Платонов па здравоохранения верӑт тӑты департамент ух хӑ Александр Филимонов вӑсӑт. Н. Комарова вэнт шушийн вӑдты Василий па Светлана Пяк семья

Манстӑр вош 420 ол постӑс

Вӑйт дор тыдӑщ 15-мит хӑтӑдн Манстӑр (Октябрьский) вош 420 ола йис. Манстӑр районӑн щит мет вӑн кэрт. Тӑмхӑтл тӑта 3704 хӑннехӑ вӑд. Емӑнхӑтӑдн Манстӑр вошн «Ай сорт» немпи кев хурас пӑншы.

Мосд ястӑты, мир пӑты мет вудаң Отечественной дадь детута вӑс. Щи тумпийн пурайн ай сорт кэртӑн тӑм хӑдые далясты ӑх

Детутӑн вандтупсы одаңӑн лупӑс

Вӑйт дор тыдӑщ 19-мит хӑтӑдн округе правительства айкедӑт ӑкӑтты тӑхийн телевидениян, радиован па газетаитн рӑпитты хӑннехуятӑт Югра мӑв кӑща лӑнкар хӑ Сергей Полукеев пида вӑйтантидсӑт.

В ӑй т а н т у п с ы пурайн лӑв лупӑс, муй ширн VI-мит Агропромышленной вандтупсы Уральской федеральной округӑн вӑйт дор тыдӑщ 27-мит хӑтл вӑш ӑвӑлт па 29-мит хӑтл вӑш вӑнта Ёмвош мӑнты питл. Щи детутӑн вандтупсы «Югра-Экспо» тӑхийн округкӑщаитн лӑщӑтда. Юграмӑвкӑщалаңкар хӑ Сергей Полукеев сӑнӑт ширн, щимӑщ вудаң вер пӑта мӑн хущева арсыр мӑвӑт ӑвӑлт губернаторӑт па сырсыр детутӑт енмӑдты хӑннехуятӑт немасыя ияха ӑктӑщлӑт. Дыв Югра па Ямал округӑн, Тюменской, Курганской, Свердловской, Челябинской областят

хӑд катӑлты няш па юх сора па яма ӑвӑтлӑты карты мойдӑс. Мойӑа юхтум ӑха Василий кэртӑл вандтӑс. Хӑтл пелӑкн няд кӑрӑп кӑт лупасӑн долдӑлаңӑн, щипӑнӑдн хӑлум павӑрт хотые па юхан кимӑдн певӑлт хот омӑсд. Еша тӑташӑк арсыр пурмӑс пуныылты нурум тӑса тывӑлдум. Кэрт хӑрийн вӑдӑт кеша ямкем вӑн па ента пӑшӑс верум. Пяк Василий 150 мулдас вӑды тӑйл. Нуви сӑнхум

вош район кӑща Сергей Маненков ясӑн ширн, тӑм мӑвн 15 шурӑскем юкан вӑды ӑх тӑйлӑт. Югра мӑв губернатор юкана вӑдты не Наталья Комарова лупӑс:

– Йис ширн вэнт мӑвн вӑды тӑйман вӑдты шуши мира яма нӑтты мосд. Кэртӑн ӑха кӑща не вӑн пӑмашипа ясӑнӑт лупӑс.

Югра мӑв губернатор пресс-служба айкед хӑнты ясӑна тулмашӑтӑс Ульяна ДАНИЛО

пӑты ведпӑслӑсы. Щит пӑты ай сорт – щит ӑр мӑты хӑд.

XV-XVII-мит нӑпӑтн Манстӑр вош Кодатӑхия алыщӑсы, Сибирь мӑвн щит мет вӑн Канӑщ мӑв вӑс.

Тӑмхӑтл Манстӑр мӑвн

Кондинской Троицкой емӑн хот вӑд. 1997-мит одн щи вудаң тӑхи государственной реестр непека нух хӑншы.

РИЦ «Югра» айкед Хӑнты ясӑна тулмашӑтӑс Ирина САМСОНОВА

мӑр 28 шурӑс шойт вух ӑша павӑтл. Тӑняд одн Югра мӑвн 15-кем тонна арӑт щишкурек, пӑрӑщ муй мис нюхи па 27 шурӑс тонна есӑм йиңк сопӑслӑсы па округе луватн вӑдты хӑннехуятӑта тыныса. Хӑд ведпӑслӑты ӑхлӑв 10 шурӑс мулдас тонна арат хӑд мушӑтсӑт па щитӑт ӑвӑлт арсыр детутӑт версийт. Округевн 24 шурӑс вӑды тӑйлӑв.

Югра мӑв кӑща лӑнкар хӑ лупӑс, хути кашӑн вер яма ки лӑщӑтты, щит мӑн тӑта холумтты детутӑт унтасн елды вӑдты питлӑв.

Владимир ЕНОВ

Депӑлтыылды непекаӑт

Югра мӑв налоговой верӑт тӑты тӑхи ӑх ай павӑтсӑт, мӑты электронной почта хӑват мир депӑлдайт Федеральной налоговой служба нем ӑвӑлт.

Щиты Сӑрханл, Нефтеюганск папа округ вошӑт юридической тӑхета непекаӑт китдӑйт, хута хӑншдӑт нын вух накдӑт тӑйлдӑты. Щит мир депӑлдыт пищмайт. Щимӑщ депӑлтыылды непекаӑт китдӑт: admin@naloq.ru, paramonova@naloq.ru

naloq.ru, qilkarov@naloq.ru тӑм тӑхет ӑвӑлт.

Вӑйман тӑйлдӑн Югра мӑв налоговой верӑт тӑты тӑхи накдӑт тӑйты хӑннехӑйта электронной пищма интернет хӑват ӑн хӑншдӑт, дыв тӑп конверт дыпийн китыйлдӑт.

Щи пӑта депӑлтыылды непекаӑт юхӑтлӑт ки, налоговой верӑт тӑты тӑхия ай павтаты.

Югра мӑв налоговой верӑт тӑты тӑхи айкед хӑнты ясӑна тулмашӑтӑс Ульяна МОЛДАНОВА

Рѐт ясӑӑт вѐнлтӑты питлӑв

Мӑвтед увӑс мирӑт емӑнхӑтл едпийн, мӑта ут 1994-мит олн ООН тӑхийн шуши мир верӑт ӑхтыйн рӑпитты ӑх унтасн постӑты питсӑв, Югра мӑв правительства мирхотн шуши мир рѐт ясӑӑ, литература па культура верӑт вѐнлтӑты пӑты Концепция непеке поступсыя вӑсы.

Тӑм непеке лӑщӑтсы, хӑнтѐт, вухалят па юрнӑт лѐдн Югра мӑвн вѐдты иса шир тӑйсӑт рѐт ясӑӑт

Вѐятн ши олаӑӑн

Кашӑӑ хӑтл Югра мӑв ай тӑтӑӑ хопӑтн яӑхты верӑт вантман тӑйты инспектор ӑх юханӑт хӑват хопӑтн вантӑйлман яӑхлӑт. Шиты лӑӑ пура вӑш эвӑлт 655 ювра вер непека нӑх хӑншы. Мет ар – йиӑк хӑват хопн яӑхты шир немасыя непека тӑӑширӑӑ лӑщӑтман ӑн вѐд.

Ши тумпийн тӑм ол лӑӑ тылщӑт мӑр Югра мӑвн 12 хӑннехӑ йиӑка питӑс. Шиты лыпӑт тылӑшн Советской районӑн ай ращӑнка хопа хӑлум хуят делӑс. Еша вѐс хопие йиӑка

Хӑдӑӑ хӑтл

Вѐйт дор тылӑщ олаӑ хӑтл вӑш эвӑлт Югра мӑв округев луватн «Хӑдӑӑ хӑтл» немуп тылӑщ арсыр мӑш ямӑлды тӑхет па пӑльницайт лӑщӑтлӑт. Шит пӑта тохтӑрӑт сыр-сыр вѐйтантупсѐт ӑл хӑннехуятӑт пидла верты питлӑт па лыведа айкед тӑты, муй ширн хӑд сѐд воиӑ мӑшӑӑа ал йиты.

Асхӑдые, вантѐ, шеӑк еплӑӑ па тынӑӑ детут. Хӑд сѐд воит ӑл семн шивалӑты ищица ӑн веритлӑты. Югра мӑв округевн рӑӑ ширн описторхоз немпи мӑш вер кашӑӑ ӑл хӑд иса тӑдыева тӑйл, шит шимӑӑ хӑдӑт: мевты, ай

Газ лӑщӑтты тӑхи

Вѐйт дор тылӑщ 12-мит хӑтӑдн Югра мӑв кӑща пресс-служба хот йитн айкед ӑкӑтты хӑннехуятӑт округев недропользования департамент кӑща хӑ Борис Алексеевич Костюхин пидла вѐйтантӑйлсӑт.

Вѐйтантупсы пурайн Борис Костюхин путӑртӑс, муй ширн юхи хӑшум олаӑтн мӑв илпи таш вӑты тӑхетн попутной нефтяной газ катӑлды машинайт верлӑйт. Шит пӑта Приобской месторождения йн немасыя шимӑӑ завод омӑсды, хута попутной газ ямсыева нефть па йиӑк эвӑлт сыстама лӑщӑтла па округевн вѐдты арсыр нӑша верӑта мӑнты питлӑ. Тӑмхӑтл Югра мӑвевн тӑдаӑтелн хӑлумъяӑ хӑлум мултас миллиард кубометра газ холумтла, хӑлумъяӑ и миллиард мултас арсыр мосты верӑт пӑта ияха ӑкӑтла па кӑт мултас миллиард ӑл шиты нух вӑшитла. Тӑм хӑшум вет ол мӑр округевн вѐдты арсыр

вѐнлтӑты па ши вера вѐнлтӑйтды.

Югра мӑв вѐнлтӑты па айлат ӑх верӑт тӑты департамент, культура верӑт вантман тӑйты тӑхи, оса верӑт па внешних связят тӑты департамент, округев хӑваттӑйн муниципальной тӑхет кӑшайт вантты питлӑт, муй ширн йилдуп

шӑйлӑс – хӑлум хӑннехӑ юхан хонӑӑа вѐщты ӑн веритсӑт. Ӗхӑт уша йис, хути дыв кучумӑн хопа делсӑт.

Интӑм сӑс пура ши юхӑтл – ерт, шив, вѐтӑс пурайн мет давӑрт юханӑт хӑват яӑхты. Шит пӑты сырыя мотор хоп яма вантты мосл, лѐдн муй мосты ут иса хопн ат вѐс. Щӑлта муй

мевты, келши, тӑв хӑд, шапӑр па арсыр нум мӑв юханӑт эвӑлт тыв Лаӑл юханѐва йилпа юхтум хӑд рѐтӑт. Лыв эвӑлтѐда хӑннехуятӑта ямсыева пӑлды мосл па няр телн муй потум хӑд ширн иса леты ӑн рӑхл.

Описторхоз мӑш хӑннехӑ мухда питтӑл кемн ям хӑв кӑт вѐд па сыр-сыр йилдӑп мӑшӑт хуята верӑл. Тӑм йисн арсыр пуртѐнӑт па илем тылӑщ мӑр шимӑӑ мӑш

Концепция непеке рӑпитӑл.

Ёмвош округ губернатор лӑӑкӑр хӑ Геннадий Бухтин ясӑӑт ширн, тӑм вулаӑ непеке немасыя лӑщӑтсы, лѐдн Югра мӑвн вѐдты увӑс мирӑт рѐт ясӑӑт вѐнлтӑсыит па шавиман елды ат тӑсыит.

арат хӑннехӑа хопа делты рӑхл, ши арат хопа омсӑлды. Ши тумпийн хопӑтн яӑхты немасыя непеке ищи пӑнӑн тӑйты мосл. Ши непеке такды штраф вухн пунды. Вѐн хумп пурайн немӑлт шосн хопа омӑсты ӑн рӑхл.

**Хӑнты ясӑӑа тулмащӑс
Ирина ПОСЛОВСКАЯ**

вер декшитты ширӑт тохтӑрӑт лӑщӑтсӑт. Шит пӑта ши хӑд сѐд воиӑ мӑшӑӑа ювӑм хӑннехуятӑта ямсыева округев пӑльницайтн ши мӑш эвӑлт ямӑлдытды рӑхл. Тӑп па пурайн ӑл хӑд иса нух кавӑртман леты мосл, лѐдн ши мӑша па ӑн питты.

**Хӑнты ясӑӑа
тулмащӑс
Владимир ЕНОВ**

мӑв илпи таш холумтты тӑхет сот мултас миллиард шойт вух ши верӑта есӑлсӑт, лѐдн попутной газ катӑлды машина аршӑкат версы. Шит пӑта кашӑӑ хӑдмит газ вӑшитты тӑхи лӑп тӑхӑрсы. Всемирной банк кӑщаитн Югра мӑвев правительства шимӑӑ вулаӑ поступсы лӑщӑтум пӑта немасыя вѐн вухӑӑ мойлупсийн юкантсы.

Округев недропользования департамент кӑща хӑ Борис Костюхин верум айкедӑт ширн, лыпӑт хойты тылӑшн

Югра мӑвева арсыр па хон пелкӑт эвӑлт кӑтсот ветьяӑ хӑннехӑ тыв ӑктӑщӑт па дыв кӑтѐдн нѐмӑсты питлӑт, муй ширн аршӑк попутной нефтяной газ катӑлды рӑхл па муй лӑв пидѐда елды верты мосл. Шиты тӑм сӑсн Европа, Америка, Африка па Азия эвӑлт хуятӑт юхӑтлӑт па мӑв илпи таш вӑты верӑт ямӑлды олаӑӑн путремӑты питлӑт.

**Владимир
НОСКИН**

Игрим вош вэлупсы

Сүмätвош район ям пелäк Увäs Дэв немпи юхан хонäңän Игрим вош омäсл. Тäm воша Ванзетур, Анеева па Новинская кэртäт лунман вэлдäт. Интäm Новинская кэрт лап тэхäрлы. Мäнуm ол сүхäнтты едпийн ма шив рэпата ширн янхсум. Мет сыры кэща хотн рэпитты ими Надежда Максимовна Булусова пида вэтäңа йисум. Муй ширн тäта мир вэл, муйсär рэпата тäйл, ши оläңän айкел вүсум. Вантэ, ар ол мär тäm нение увäs мирлүв пида рэпитман вөс.

Игрим вошн па шив пидташум кэртäңän яртыяң шурäs мулдäс ханнехэ вэл, дыв күтэлн 1590 увäs хуят. Щит 1229 вухаль, 315 ханты па 46 юрн мир.

– Надежда Максимовна, путäрта, муй ширн нын вэлдäты, муйсär рэпитты тэхет тäйлдäты? Вошäң па кэртäң увäs мир худыева рэпата тäйл?

– Тäдаңтелн путäртты ки, мүң хущева ар ханнехэ рэпата такды вэл. Ши күтн увäs мир эвэлт ищи ям арат рэпатайды. Вантэ, мүң хущева «Трест», «Игримречтранс» немпи па па вэн рэпитты тэхет ая йилдäт па рэпатнекät йира партдыйт. Щит пäты апрäң айдат ёх вахтовой ширн рэпата кәншлät. Күш тäмхätл вошэвн Игримской профессиональной колледж, кät äшкола, вет ясли-сад, пельница, пещи, культура, «Альянс» немпи хätл мär вэндата ювум хуятät па кäши-мэш тайты ёх пида рэпитты тäхи, «Росток» немуп кäши-мэш, давäрт суртät па ай тыдäш вух вүты хоттел ёх пäты немасыя социальной хот па патäхет рэпитлät, тәп рэпатайды мир ар.

– Нын хуцана вент кэртät вэлдäты?

– Па хуты. Игрим мүйн «Дэв» немуп увäs община вэл. Кэща хэ Н.Г. Полуянов. Дыв Сүмätвош район

хүваттыйн вэлты хотät омäслät. Ши тумпийн хүдвепäслуман вэлдät. Шäлта Анеева кэртän «Нялк» немпи тäхи рэпитäl. Кэщая тäта В.А. Ендырев вэл. Тäта рэпитты ёх юх сэвärлät па түңширäңа павäрт юха, суха лэщätлät. Вантэ, ши вер пäты дыв немасыя пилорама тäхи тäйлät. Шäлта Ванзетур кэртän хот войт, сыр-сыр детут енмälты тэхет щикүш непека ханшман вэлдät, тәп тäмхätл вэнты дыв рэпатаел худна äн нылы. Ши тумпийн Игрим вошн «Сосвит» па Анеева кэртän «Анья» тäхеңän вэлдäңän. Дывела ищи давäрт рэпата тäты. Вантэ, тäмхätл ай вент кэрт пүншты едпийн ям арат непек лэщätты мосл. Äл ханнехэ пäты щит давäрт вер.

Тäта мосл ястäты, Дэв кэртän «Рахтынья» вент кэрт рэпитäl. Дыв эвэлтэдä Игрим вошн шимäш тäхи ищи вэл. Дыв яма рэпитлät – вентän енумты воньшүмүтät, тулхät, нохär семät па лыптät äкätлät. Ши тумпийн кэртäң мир дыв хущеда вент детут тыныты шир ищи тäйлät. Ши вер пäты вошн лапка рэпитäl. Интäm Анеева кэртän ишимäш тäхи па пүншды.

– Округев луваттыйн хүвн шуши мир верät тäты тэхет лäп тэхäрсыйт. Тäмхätл Игрим вошн хуят шуши

мирлүв пида рэпитäl?

– Социальной верät тäты тäхийн тыдäш мär шимäl вух вүты увäs хоттел ёха нётупсы вух ёша павätты рäхл. Шäлта Игрим вош профессиональной колледжän äнтэ тәп Сүмätвош район эвэлт юхтум увäs нявремлүв, Манстär район эвэлт айдатехищитәрүмпäты вэндтийдты веритлät. Сырыя ар ол мär ма увäs мир пида рэпата тәсум. Щитпäты тäмхätл вэнты увäs мирлүв, айдат ёх ма хущема юхатлät па иньшäслät, муй ширн мосты непекät лэщätты мосл. Мүң иса пурайн дывела нётлүв.

– Хотät омäсты верät муй ширн нын хуцана мäндät?

– Вэлты хот лätты пäты субсидия вух оläңän путäртты ки, ар пелäк вошäң миретшум хотät лätлät. Шимäl хоттел ёх лүв сätтелä хот омäсты лäңхäl. Вантэ, сырыя дыв апрäңа мосты непекät лэщätлät, шäлта хот омäсты вүтшийлät, имухты сыр-сыр нүша верät етлät. Тäл пурайн вэлты-холты хот омäсты пäты немасыя утät äн лätлän ки, тäл әш хүват äн тälän ки – лүңän немälт рэпата äнтәм. Щит пäты шеңк давäрт лүв сätтелä хот омäсты.

– Игрим вошäң «Югра лыднуптäты» оса тäхи рэпитäl?

– 2013-мит ол вүш эвэлт тыв Г.Н. Вынгилева пирысы. Ши пура

вэнты ар ол мär ши оса рэпата ма тәсум. Ипүша мирхота äктäшийлдсүв, емäңхätлät лэщätыйлдсүв. Па тэхет киньша мүн оса тэхев кашäң йилүп ол емäңхätл едпийн мäväң мойлупсэтн увäs хоттел ёх катлуптäsүв. Вантэ, Игрим вош спонсорät мүнөва яма нётсät. Ши тумпийн кашäң ол вурна имев емäңхätл постälүв, округев емäңхätлä ищи äктäшийлдүв. Вошäң увäs мир тäm вөйтäнтупсэт мосман тäйлät. Шäлта шуши мир пурмäsät, хурамät эвэлт өмäш вандтупсэт лэщätлät. Мүң хущева ям арат йис верät вөты хуятät вэлдät, щит В.Д. Саратина, Т.С. Мезенцева, М.С. Вынгилева, Л.Г. Перякова, Е.С. Мерзлякова, В.К. Аксёнов па па хуятät. Дыв күтэлн вөйтäнтыйлдät, район хүват сыр-сыр емäңхätлätн вандтупсэт лэщätлät. Шеңк апрäң хуятät.

Тäm ванän Сүмätвош район культура верät тäты хуятät мүнөва немасыя рэпата тäхи мäsät. Щит пäты интäm Игрим вошн шуши мирät пида Виктория Сызарова рэпитты пилт. Ши вер пäты кэщайт кät нартупäң хот мäsät. Нөмäслум, увäs мирлүв тäта ванкүтлды äктäшийлдты пилтät, ләдн аритты, якты вер лерамтты, ёшн арсыр йис пурмäsät верты.

Ши тумпийн вошевн лүхн хätät лäты рүтьшäты тäхи вэл. Мүң шив увäs мир өрäщты верät яма вөты ханнехэ кәншсүв. Тәп шуши нявремät увäs мир кäсупсэтä, өрäщты верätä вэндтийдты äн лäңхалät. Нөмäслум, тäm вер мүн түңматлүв па йилуп одн пушхиет өрäщты вера вэндтийдты пилтät.

Ирина САМСОНОВА

Тәм хур эвәлт нын педана
Ольга Герасимовна
Хуланхова (Дыбина)
вантәл. Дүв 2007-мит одн
Югорской университет «рәт
ясәң па литература» ширн
Ёмвошн етшуптәс. Ши вүш
эвәлт Ольга Герасимовна
Ваньщавәт кәрт күтүп
әшколайн пухәт па эвет
хәнты ясәң па литература
вәндтуман нивәл од мәр
рәпитл.

Юхи хәшум одн дүв кимит,
нядмит, хәтмит, лапәтмит па
яртыяңмит классәтн нявремәт
вәндтәл. Мосл лупты, хуты тәмәш
рәт ясәң па литература Ольга шеңк
әмща тәйләлэ па рәпатайл оләнән
тәмиты путәртәс: «Мүң хуцева
вәндтәйлды пухәт па эвет хәнты
ясәң сәмәңа вәндтәләт. Айшәк
классәт вүш эвәлт моньшәт па йис

путрәт ямсыева хәдәнтләт, дыв
күтәлн урокәтн иса рәт ясәңн
путремәләт па арсыр әмәш
рәпатайт хәншләт».

Мосл хәншты ши оләнән,
хуты айшәк классәтн, Ольга
Герасимовна ясәңт ширн, юхи
хәшум пурайн А.М. Сенгепов па
Е.А. Немысова хәншум киникайт
хүватн айдәт ёх вәндтуман

тәйлдыт. Вәншәк классәтн па
Г.А. Обатина ләшәтум непека́т
хүватн пухәт па эвет хәнты ясәңа
вәндтәйлдыт. Ши утәт тумпийн,
В.Н. Соловар хәншум непека́т муй
округевн есәлты «Хәнты ясәң»
газетаев унтасн арсыр урокәт
няврем вәндтәты неңәтн шеңк
әмща па хурасәңа ләшәтлдыт.

Тәм одн «Литература ол» Россия
лүватн па округевн пүншы. Шит
пәта Ольга Герасимовна арсыр
литературной вәйтәнтупсәтн
хәнты мир поэтәт па писателәт
оләнән нявремәта сыр-сыр
айкеләт ләшәтл. Юхи хәшум
пурайн дүв Мария Волдина,
Миккуль Шульгин, Роман Ругин,
Еремей Айпин па Андрей
Тарханов хәншум стихәт па
путрәт оләнән ар ям, әмәш урокәт
верәс.

Владимир ЕНОВ

«Хәнты ясәң» газета лүңәтты тынәң хуятәт!

Тәмхәтл йилдүп ширн хәнты
ясәңн хәншты вер нух вантды. Мүң,
общественной связят Департамент хуца
рәпитты ёх, нын эвәлтәна иньшәсты
ләңхалүв, йилдүп хәншты па лүңәтты
вер нынана мәстәл муй әнтә. Муй
ширн интәм хәншлүв, муй ширн йилпа
хәншты мосл, верум анкетайн нын
кашащты утәна пос вераты.

Нын немдән па
опрачнемдән ал
хәншалн. Мүңевавантты
мосл, йилдуп хәншты па
лүңәтты вер хәнты мир
пәты мәстәл муй әнтә.
Юхды китум ясәңт похла
әкәтлдыт па ши эвәлт
уша йил хәншты вер
оләнән.

1. Нынана ушәң муй
әнтә йилпа хәнты ясәңн
хәншты па лүңәтты вер?

1. Ушәң, ши оләнән ма
вәйтлдем.

2. Хутты тәм оләнән
хәлләсум.

3. Әнтә, ши оләнән
немәлт ән вәйтлдум.

4. Тәм оләнән немәлт
лупты ән веритлдум.

2. Нын нәмәстәнән,
тәмәш йилдүп алфавитн
хәнты ясәңн хәншты
мосл муй әнтә?

1. Мүңева мосл.

2. Ән мосл.
3. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

3. Нын нәмәстәнән,
йилдуп хәншты па
лүңәтты вер ки вүды,
муй ширн хәнты ясәң
елды вәдты питл?

1. Яма.
2. Интәм ширн.
3. Атма.

4. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

4. Мәта хәнты мир ясәң
нын мет яма тәйләты?

1. Касум мүйв ясәң.
2. Сәрхәнд хәнтәт
ясәң.

3. Вах хәнтәт ясәң.

4. Па хәнтәт
ясәң (ши оләнән
хәншаты):

5. Нынана лавәрт
хәнты ясәңн хәншты,
лүңәтты па нумса
пунты?

1. Итәхпурайн лавәрт.
2. Лавәрт әнтә.

3. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

6. Вантсәты муй әнтә,
хуты и ясәң сыр-сыр
непека́тн, киникайтән
па газетайтән арсыр
ширн хәншлы?

1. Вантсум.
2. Ән вантсум.
3. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

7. Мосл муй әнтә
касум, вах, сәрхәнд
хәнтәт ихурасуп ясәңт
и ширн хәншты?

1. Мосл.
2. Ән мосл.
3. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

8. Нын нәмәстәнән,
рүш ясәң киньща хәнты
ясәңн немасыя звукәт
(пуквайт) вәдләт?
Мосл муй әнтә ши утәт
немасыя посн пунты?

1. Хәнты ясәңн
немасыя звукәт
(пуквайт) вәдләт,
шит пәты дывәт мосл
немасыя посн хәншты.

2. Хәнты ясәңн
немасыя звукәт
(пуквайт) вәдләт, тәп
дывәт немасыя посн
хәншты ән мосл.

3. Әнтә, хәнты
ясәңн немасыя звукәт
(пуквайт) әнтәм.

4. Ши оләнәнпутәртты
шир ән тәйлдум.

Нын оләнән хәншаты
9. Нәң

1. Ики?
2. Ими?

10. Муй арат ола
йисән?

11. Муй сәр
вәндтәйлды вер олән
непек тәйлән?

1. Әшколайн 9-мит
класс етшуптәсум
(неполное среднее)

2. Әшколайн 11-
мит класс етшуптәсум
(среднее)

3. Колледж, техникум,
училище етшуптәсум
(среднее специальное)

4. Институт,
университет худна
әнт етшуптәсум
(незаконченное высшее)

5. Институт,
университет
етшуптәсум

12. Мәта тәхийн
вәдләң?

Хәнты ясәңа
тулмащтәс

Ирина ПОСЛОВСКАЯ

Манстәр мұв верāt

Октябрьской район Ас юхан кимәдн вәд. Тыв 28 ай вош лұңмән вәд. Ши кұтн шуши мир аршак Октябрьской, Малый Атлым, Перегрённое па Шәншвош кәртәтн вәддәт. Иса районән 29 шурәс 567 хәннехә вәд.

Ма тәм ванән Октябрьской район кәща ими Анна Петровна Куташова пида вәйтантийдсум па иньшәссәм.

– Нын районән хуца муйсәр давәрт верәт вәддәт?

– Ин мұң мұевн ар хот мир кеша омәсты питсүв. Шәншвошн 12 хот версүв. Мосл лупты тәм вәнта 10 од мәр әх вәдты хот иса ән омсыйдсүв. Ши пәта мұң Октябрьской район вошәт кәшәйт пида нумәс версүв елды нявремәт хәтд мәр тайты па хәннехәйт вәдты хотәт омәсты питдүв. Ши верев ин мет така тайдәв.

– Ашколайтн нявремәт рәт ясңәт вәндтәдәт?

– Ашколайтн рәт ясңәт факультатив ширн нявремәт вәндтәдәт.

Арл пеләк хуят рәт ясңәт вәндтәты ән ләңхәдәт. Ма нәмәсдум тәта ащәт па әңкет пида путәртты мосл. Нявремәта юдн яма путәртты, муй пәта рәт ясңәт мосл.

Ши юпийн мосәң аршак хуят ясңәт тәдәсты питдәт. Ши тумпи мұң вошлүвн шуши мир емәңхәтләт верәнтлүв. «Вурңа хәтл» постәтәв пурәйн шив ар нявремәт юхтыйд. Шиты айдтыева эвәт па пухәт йис мир культура па ясңәт вәндтәты хушты мосл.

– Анна Петровна, муйсәр рәт мир общинайт нын мұванән рәпитләт?

– Шуши мир община тәхәт хуьд па вәнт вой вәдпәсләты кеша версайт. Мұң мұевн Приобье вош кимәдн ар од мәр «Ләңки» немуп тәхи рәпитл. Тәм тәхи

Күтдупн А. Куташова

13 од юхды Ас мұв хәнты ики Андрей Маремьянин пұншәс. Лыв ар хуьд вәдпәсләдәт. Щәлта хуьд судыләт, сорәдләт па потум ширн тыныләт. Щәта арл пеләк вухәдт па хәнтәт рәпитләт.

Ши тумпи Октябрьской мұвн «Кәин» немуп тәхи Уньюган вош хонәңн вәд. Лыв әхум воньшүмүтәт, сәвүпсы, хумәсвәд, ай мәрәх па нохәр сем әкәтләт. Ши тумпи лыв вәнт кәрт тайләт, шив арсыр мойң әх юхтыйдләт. Шив яңхты әха вой-хуьд вәдпәсләты рәхл. Итәх хуятәт әл рұтыщәты яңхләт.

– Айлат әх иухды мұведа йиләт рәпитты?

– Октябрьской районән айлат әх вәндтыйлты мәнләт па итәх пурәйн иухды ән йиләт. Шит давәрт вер. Ай әх мұведн хәштәд кеша мұңнемасыя тәхәт тайлүв. Ширн айлат хәннехә институт етшуптәтәл юпийн имұхты рәпәтая вүдәв. Ши тумпи вән непәка вәндтәты тәхәт пида мұң кашашты непәкәт тайлүв. Ши ут унтасн университет етшуптәты

әх мұң хушәва юхәтты питсәт. Ин мұңева вера электрикәт, ай тохтүрәт, хәтл мәр нявремәт вантмән тайты неңәт па па рәпатнекәт мосләт. Приобье вошн арсыр верәта вәндтыйлты училище вәд. Ши тәхи етшуптәты нявремәт Октябрьской районән рәпитләт.

– Анна Петровна, Шәншвошн йис пурмәсәт шавиман тайты хот шеңк катрая ювман вәд, йилдүп музей хот омәсты нумәс тайләт?

– Шит шеңк давәрт вер. Ин Октябрьской район луватыйн кұлуп, ашкола, пәльница па йис пурмәсәт шавиман тайты хотәт ән тәрумләт. Ин мұң вельщи шимәш хотәт омәсты питсүв. Ши тумпи ләңхәлум лупты, мосәң, Новицкий купецики хот йилдпатла, шив рәхл Шәншвошн йис пурмәсәт шавиман тайты хот каслуптәты. Щәлта тәшәң-вухәң әх пида рәпитты мосл. Лыв хот йилдпатты нәтләт. Ин мұң ши вер ищи вантман тайләв.

А. Куташова мир пида

Ульяна
МОЛДАНОВА

Ар ол ай пушхиет пида рэпитас

Касум мўвн хўв мър ай пушхиет пида Валентина Григорьевна Багишева (Рубахова) рэпитас. Интәм дўв рўтышуман вәд. Вәйт дор тыдәшн 25-мит хәтлән дўв 65 ол постас па 40 ол рәпатайда мәс.

Рэпитты олдәд тата мәнсәт. Тәм ханты хуятәв Пәкәр эвәлт вәдты не. Тәм кәртые Сүмәтвощ районән омәсд. Сема питум мўвд иса нәмман тайләдә. Лўв ям аңкийн-ашийн енмәлтум хуят. Григорий Васильевич па Дарья Александровна хәлүм эви тайсәңән. Ай эвәд хәт ол дуваттыя ювум юпийн имәд антәма йис. Ащел вой-хүд вәдпәсдуман яңхәс, дыв Елизавета Дмитриевна щациелн енмәлсыйт. Зоя упед Нижневартовск вошн вән леккәра рәпитәд, Светлана ападнеңәл питы мўв таш дәщәтты па па тәхия китты тәхийн оператора рәпитас, интәм рўтышуман вәд. Валентина Григорьевна 40 ол иса и тәхийн рәпитас. «Олененок» нявремәт давәдты па тайты тәхийн ай пушхиет ханты ясаңа па увәс мир вәлупсыя вәндтәс. Мет сыры оләтн ай пушхиет пида рәпитас, әхәт па нявремәт вәндтәты хуятата нәтәс. Округ вәндтыйлдты арсыр верәт ванкүтды щәта вандтәсыйт. Тәм тәхи Нуви сәңхум районән

па округ дуваттыйн шеңк ишәксы, щи пәты па вошәт, кәртәт, мўвәт эвәлт юхтыйлдты мира яма па тәса мәнты верәт тата вандтәсыйт. В. Багишева айлат рәпитты әха ищи ванкүтды нәтәс.

Валентина Григорьевна путәртәс, муи щирн ай пурайн енмәлсый. Яма нәмләдә, муя ашколая нивд ол дуваттыйн мәсы. Сүс ода йиты пуляң щациелн воньшүмүт әкәтты тәсы. Дын хўв мәр вәнтән вәсңән па ашкола эвәлт юхихәщәс. Щит пәты лўв нивд олн ашколая вўсы. Тәм хуятәв рәт ясңәд яма тайләдә. Пәкәр кәртән щи пурайн садик вәс па дыв хулыева щив яңхсәт, ашкола па вәс. Ай эвәт па пухәт юдн хәншәт, тәп няд класс юпийн Тәка тәсыйт, әхәт 9 па 10 классңән Сүмәтвощн вәндтыйлдсәт. Ёмвошн непек еша павтәс па рәпитты однитәс.

Валентина Григорьевна Касум мўвн пиләна йис. Пётр икиел пида хотәң войт тайсәңән. Дын и Вәня пухие енмәлсәңән. Икел антәма ювумн пухиел 11 ода тәп йис. Вантә, пушхие аңкиел

шалитман па давәдман тайсәдә. Вәня ашколайн тәса вәндтыдәс. Ин лўв Тюмень вошн вәд па армия юпийн айлат уполномоченный лейтенанта рәпитл. Щи едпийн Югорской университет юридической тәхитшуптәс.

Лўв нәмәлмәс щатъщәщел па акилад олңән. Василий Прокопьевич Рубахов 1892-мит олн сема питас. Щатъщәщел вой вәдты хәя вәс, 1938-мит олн хотәң әхлад эвәлт әд вәдты каша адемәсы па хулт педы тәсы. Әхәт па вуракәт пида тывумдала акилад вўсыйт. Илья акел дәд хәрн вәшәс, Микола акел 1943-мит олн давәрт мәш эвәлт антәма йис, вантә, Воронежской область хуши шависы. Щиты айлат хәйт тәм далын худатсыйт па именеңа па нявремәңа аң па ювәнтсәт. Дыв немдал Сүмәтвощн кев сохәдн хәншман вәлдәт. Григорий ащел апалнеңәт па тайс, щит Татьяна, Дарья па Евгения. Дыв хулыева колхозн рәпитсәт. Рубахов рәт мир кәртәд па округ

пәты вән унтас верләт.

Интәм Валентина Григорьевна рўтышуман вәд па яма ентәстәд пәты ванкүтды кәртән па районән мәнты вандтупсәтн арсыр мойдупсәтн катлуптәды. В. Багишева ишәкты непекәт па тайл. Мосд ястәты, мет вулаң вән нем тайл, щит «Ветерантруда Ханты-Мансийского автономного округа – Югры».

Валентина Григорьевна, мўң, «Ханты ясаң» газетайн рәпитты әх, кәртәң мир па рәтлән сема питум хәтлән пәты китләт ям вўща ясаң. Тум тәка вәда, хўв йис па нәпәтн ат мәлдыйн.

**Раиса
РЕШЕТНИКОВА**

И әрн, и нумӑсн тыйты верӑт

Тӑм пӑш Архангельск вошн 40 тӑхи эвӑлт шӑқщӑты ӗх ияха ӑқтӑщсӑт. Тӑм ванлтупсыя 400-кем пурмӑс мир тӑтлясӑт.

Округев эвӑлт няд хуят шив яңхсӑт. Щи кӑтн кӑт хӑннехӑ «Народный костюм» кӑсупсийн мойдупсы ӗша павӑтсӑнӑн.

Екатерина Смирнова тӑм тӑхия хӑлум лӑмӑтты сух ванлтӑты тӑс, щитӑт рӑщ ӗх ийс нӑпӑт утӑт щирн ӗнтсӑдӑ. Тӑм не немасыя непекӑт хува́т рӑщ лӑмӑтты сухӑт вантӑс па щи унтасн ернасӑт лӑщӑтӑс. Вантӑ, Югра мӑвн шуши мир лӑмӑтты сухӑт ӗнтды́т па мира ванлтӑды́т. Рӑщ ӗх ернасӑт муй па па сухӑт иса юремӑсийт па интӑм айкемн щитӑт илпатды́т. Щи олаңӑн О.Д. Бубновене ай павтӑс.

Кимит ӗнтӑсты неңӑл, щит Ли́лия Янкина, лӑв яма хошл шуши мир сӑвум вейт тыйты.

Сыры ийсӑтн Югра мӑва финнӑт юхтыйлсӑт, хӑншет нух постӑсӑт. Лӑв щитӑт хува́т вейт илпатӑл. Тӑм ийс щирн лӑщӑтум утӑт учӑный па мойң ӗхн икӑрумн лӑтды́т.

– Мӑң Югра мӑвевн сӑвум вейт тыйды́т,

нын хушана – посӑт. Вантӑ, нын туюм послӑнӑн, адпа, мӑң ӗшлӑв потды́т, – няхман, тӑмиты путӑр **О. Бубновене** тӑс.

– Ма ху́вн тӑм мӑ́ва юхтыйлты вӑ́тшы́йлсум. Мӑң, ищи Мангазея вош культура нух вантлӑв, щит ху́в ийсн тывӑ́с. Мӑнема шеңк щитӑт шивӑлӑты мосӑс, муй щирн щорс кимӑдн вӑлупсы вӑс, муйсӑр хӑншет мир тӑ́йсӑт. Елды уша павӑтты па рӑпитты пӑты киникайт лӑтсӑ́в.

Архангельской обла́сть эвӑлт «Беломорские узоры» па «Декор Севера» тӑхеңӑн рӑпитты ӗх ищи ишӑк непекӑтн катлуптӑсийт. Лыв юнтутӑт, пӑпи хурасӑт яма па тӑса верлӑт. Щи хӑтл мастер ӗх юх вальшам эвӑлт шик ӧптӑң эви хурас нюхӑрсӑт, щит верды хоп, хӑл юх па вӑнши эвӑлт. Татьяна Небоженко юхтум мира сора ай щипски воие эвтӑс. Лӑв хӑтл мӑр хӑт-лапӑт вой нюхӑрл. Тӑм ими путӑр эвӑлт уша ийс, катрайн Мезени мӑвн кашӑң хотн вӑн тухдӑң вой тӑ́йсы. Пира́щикетщитӑтверты

вӑ́янтыйлсӑт. Интӑм тӑмӑщ воие муртӑна шивӑлӑдӑн.

Татьяна Спирина олӑпн хӑншты хуят. Лӑв яма нӑмлӑлӑ, муй щирн катра ийсн вӑн аңканкелпӑнвертыюхл хурӑмтсы. Щӑта вурты лӑвӑт хӑншман вӑсӑт, дыв питы кӑрӑңӑт. Дыв хӑхӑлтӑдн кӑрпӑт эвӑлт хиш нух алмӑсл. Олӑпн щурӑтты ӗх хиш-посӑң хӑншийн версӑдӑл.

Тӑ́м ху́рамӑң пурмӑ́сӑт Москва хон вош эвӑлт тылӑщ мӑра тыв ванлтупсыя китсийт. «Народные промыслы России» немпи ассоциация 25 ол постӑсӑт. **Геннадий Дрожжин**, кӑща хӑ тӑм мирхотн щиты ястӑс:

– Мӑң Архангельск воша ӑқтӑщсӑ́в, вантӑ, шӑқщӑты верӑ́т яма елды лӑщӑтты, айлат ӗх шив хушты па вертутӑң верӑ́т ай пушхӑта хӑщуптӑты па дывел щипутӑта вӑндтӑты мосл. Тӑ́м мӑ́в кӑ́ща ӗх дыведа ат нӑ́тлӑ́т. Щит такды тӑ́м верӑ́т лавӑ́рт тӑ́ңматты.

«Беломорские узоры» тӑ́хи ух лӑңкӑ́р не **Татьяна Климова** юхды путӑ́ртӑс:

– Мӑң хушцева 50 хуят рӑпитл. Айлат ӗх щип кӑ́тн тӑ́п вет процент арат. Ӗшн верты верӑ́т шеңк лавӑ́ртӑ́т. Щитӑ́та вӑндтыйлты ху́в мосл. Ӗша вӑ́ты вух шимл, вӑн налог сухуптӑ́лӑ́в. Итӑх мӑ́вӑ́тн пурмӑ́с верты ӗх яма нӑ́тды́т. Щи унтасн дыв хушцева тӑ́са верӑ́т мӑ́ндӑ́т. Нӑ́мӑ́слӑ́в, мӑ́ң хушцева тӑ́м утӑ́т па тӑ́ңматды́т.

Ольга БУБНОВЕНЕ

**Хӑнты ясӑна
тулмащтӑс Раиса
РЕШЕТНИКОВА**

Лянтор вошн Сәрханл районән ханты мир этнографической музей хотн арсыр хурамәң шуши хуятәт пурмәсәт па дәмәттү сухәт ияха әкәтмән вәлдәт. Шив яңхмемән, ма Татьяна Андреевна Лозямова пида вөйтантыйлдсум па путремәсум, муй ширн дүв тәмәш рәпатая питәс па муй өмәш дыв верты верәд хәннехуятәта тәд.

Арсыр йис пурмәсәт тайлүв

– Татьяна Андреевна, мәта ол вүш эвәлт нәң тәм музей хотн рәпитты питсән?

– Тәм музей хотн ма 1994-мит ол вүш эвәлт рәпитлүм. Мет олән пурайн әд шиты йис пурмәсәт ванлтаты неңа тәта вәсум. Шәдта айдтыева Тюмень вошн культура па искусствайт институтн «музейной рәпатнек» щира вәндтыйлдсум. Вәндтаты тәхем етшуптумем юпийн кәща әхдамн ямшәк рәпатая павәтсыюм па иса ши вүш эвәлт научной сотрудника питсум. Еша әхәтшәк тәмәш йис пурмәсәт тайты тәхи кәща неңа пунсыюм. Ма щиремн, хәннехуятәта шеңк мосты па мәнема өмәш рәпата тайлүм.

– Муйсәр рәпатайт нын хуцана вәдты хуятәт кәшаң пурайн верләт па муй ширн арсыр ханты мир йис пурмәсәт мушатләты?

– Сырыя ма йис пурмәсәт ияха әкәтты верәт оләнән лупты вүтьшәдүм. Музей хотэвн тайты утәт арпеләк мүн ищипа ләтсүв. Итәх пурмәсәт муй дәмәтсухәт вошевн

вәдты хуятәтн тыв тәсыйт. Ямкемаррәпата щитәт мушатты пәта мүн хуцева научной сотрудникәт ләщәтләт. Щиты Лянтор вош пүнәдн өмәсты ханты ай кәртәта кашәң ол мәр немасыя яңхлүв па шуши мир йис пурайн тәюм сыр-сыр пурмәсәт кәншлүв. Шуши әхлүвн сәмәңа нәтдыюв. Мүн, вантэ, дыв вәдты-холты щирлад оләнән музей хуши арсыр хурамәң айкеләт ванлтупсәт мәнты щосн верлүв. Кашәң йис пурмәс, мәта ут экспедицияйн мушатлүв, сырыя ямсыева ләщәтләв па ши юпийн велщи ванлтаты щира өмсәдләв. Ма

щиремн, мосдлупты ши оләнән, муй ширн 1990-мит оләтн ханты әхлүв ямкем ар йис пурмәс мүн музей хотэва әд щитытәсәтпамойдәсәт. Щит пәта, мосәң, тәмхәтл тәта ләщәтты ванлтупсәт вера тәшәңа па хурамәңа вантәсләт.

– Татьяна Андреевна, муйсәр шуши мир өмәңхәтләт тәм музей хот хуши нын кәшаң пурайн постәты щир тайләты?

– Тәм Лянтор вошев

ханты музей хотн мүн иса «Вүрңа хәтл», «Вүршәк хәтл», «Петров хәтл», «Хүд па вой велпәсләты әх хәтл» өмәңхәтләт постәлүв. Ши тумпийн кашәң сүс пурайн «Пиң юханмойлупсәт» хәтлпа верлүв. Арсыр щимәш өмәңхәтләт мүн иса әшколайн вәндтыйлдты нявремәт пида ләщәтлүв.

– Муй пәта тәмәш рәпата нәң сәмәңа тайты питсән?

– Шеңк ям па хәннехуятәта мосты вер

ләщәтлүм, кашәң пүш хәнтәт күтн вәлдүм па дыв эвәлтәда сыр-сыр айкеләт йис пурмәсәт муй дәмәтсухәт оләнән тәм музей хотема әкәтлүм. Тәта шуши мир вәдты-холты щирәт оләнән арсыр тыв юхтыйлдты мирәта тәс айкеләт верлүв.

– Пөмәщипа нәңена, Татьяна Андреевна, тәм айкелдән пәта! Тәләңеш па тәләң күр!

Владимир ЕНОВ

*Лұңһан Нуви сӑнхум вошн увӑс мир культура тӑхия ар
няврем юхтыйл. Мӱң дыв пӑтӑда арсыр ушхуль верӑт
дӑшӑтлӱв, лӑдн дыв рӑт мӱвел па тӑта вӑдты шуши мирӑт
олӑңӑн мулты аршӑк ут уша ат павӑтсӑт. Рӱтьшӑты
пура едпийн мӱң вантлӱв, муй олӑңӑн нявремӑт пида
путӑртты па муй ванлтӑты питлӱв.*

Югра мўв йис верāt уша павātлāt

2011-мит ол вўш
эвдт Нуви сѧңхум
район нявремѧт кўтн
мет ѧмѧщ кѧсупсы,
щит «Хранители
традиций. Созидатели
будущего» вѧд. Хута
айлат ѧх арсыр мир
лѧмѧтсухѧт вандтѧдѧт.
Щи вер лѧщѧтды, лѧдн
пушхѧт ай пура вўш
эвдт кўтѧдн лѧхсѧна ат

вэсът па округевн вэдты
арсыр мирът олдыңан уша
ат версът.

Ши тумпи дўнән
мўн «Этноэкология»
вер хўват рәпитдўв,
мўв-авāt па вәнт
войт давāдты олдāн
нявремāта пугāртлўв.
Тām йисн хāннехуятāt
дэваса ведпāслāдāt, тўт
пундāt, мўвāt-йинкātāн

шалитдӓт. Мӓң пушхӓт
вӓндтӓлдӓв, муй ширн
мосдвӓнтӓн вӓлты, вой-
хӓлд павӓтты, дӓдн иса
мӓвӓт-йиңкӓт тӓдаңа ат
вӓсӓт.

Вәйт дор тыдәшн
Мүвтәд шуши мирәт
хәтла нявремәт пида
Югра мұв писателят па
поэтәт оләңән путәртты
питлұв. «Сказкинародов
Севера» киникайң
вандтупсы верлұв. Шци
хәтдән пушхәт хәнты па
вухаль арәт, моньщәт,
йис путрәт уша верләт.

Кашаң дүн мўн
арсыр верāt ияха
картлāлўв. Айлат хуятāt
шўкшāты, ариты-
якты вэндтыйлдāt,
ѳрāшдāt, юнтлāt па па
арсыр мосты верāта
кўншемāдāt. Мўн
дāнхалўв, дēдн лыв
шуши мир ширāt уша
ат павātсāt па ёша-
кўра щит верты ат
вэндтыйлдсāt. Арсыр
кāсупсēt па вандтупсēt
унтасн кашāн пушāх
мудты мет яма па тēса
верты лāнхал, дēдн лўв
верум утд нух ат питāс.

Няврема̄т пида лў̄н̄ан
рәпата тў̄ңшир̄а̄ңа
лэ̄ш̄а̄ттэв п̄а̄та, лыв
шир т̄а̄йл̄а̄т мў̄ң
этнокультурной т̄а̄хев
ол̄а̄ң̄ан уша верты па
од ма̄р мў̄ң хушева
юхтыйлты.

**Александра
ЛЕЛЬХОВА**

**Хӑнты ясӑна тулмашчӑс
Надежда Вах**

**Ёмвош округ
губернатор юкана вадты
не Наталья Комарова
Югра мұв вошāt па
районāt кәшайт пида
войтантыйлās. Дыв
нявремāt ашколая мәнты
верāt олāннāн ясāн тәсāt.**

Уша йис тәм од Ёмвош округн 194 шура̄с арат няврём ашколайта вәндтыйлды ма̄нд. Тәмхәтд межве домственной тәхи арташты̄х 99,6процента арат ашкола вүсәт, хута әвәт па пухәт пакәтд вәндтыйлды однитты. Итәх ашколайт омәсты етшуптәдыйт. Няврёмәт вәндтыйлды хотәт яма дзәәтты кеша бюджет әвәлд 767 миллион арат шойт вух есәдса. Ши туппи Югра, Тюменской мӯвнәд депутатәт тәм вера 14,9 миллион арат шойт вух мәсәт. Хұдыева ашколайт сигнализация па видео шүңкәт тайлдіт. Шәлдта Н. Комарова Ёмвош округ вошәт па районәт кәшайт парсәлдә ямсыева няврёмәт ашкола елпийн тохтұра̄тн вантты верәт ләшәтты.

Ульяна ДАНИЛО

**Вейт дор тыдӑш 20-
мит хӑтӑн «Торум
Маа» музей хотн
«Родовое гнездо
Новыховых: ветвь
Вушрецов ёх с реки
Малая Обь» немпи
ванлтупсы пӗншы.**

Вэйтантупсыя
немасыя Сүмätвошрайон
Тэк кэрт эвält кэртäң
äшколайн рэпитты
неңнән Г.М. Курганова
(Новьюхова) па Е.Л.
Новьюхова юхтыйлсәнн.

Вушрецов рэт ёх XIX-мт нэпгт эвгт лунгтлы. Ванлтупсгын 8 вгдты дэр ёх олдгн ушг верты ргхл. Йис непекгт педг вантман, гмг кгд, хуты Вушрецов ёх вгдэт дгвгдман пг вой-хгд велпгслуман вгсгт.

Ирина САМСОНОВА
Елды тәм олған 18-
мит номерән лұнтаты

Пэдьница катра йис вўш эвэлт рэпитл

Ларьякской пэдьница Нижневартонской район хуши сот мултас од вэд. Мет оданан Ларьякан леккар хот 1904-мит он пўншы, фельдшерской хота щит алыщасы. 1928-мит он щата врачебной тахи версы, эхат щит юкана районной пэдьница пўншы. Щи тахия щит хот 1960-мит одат вэнты вэс, хэн Нижневартонск картан районной вош версы.

Муй щирн там йисн Ларьякской пэдьница рэпитл, щит оданан вулаң тохтўр юкана вэдты не Татьяна Михайловна Любченко пида путартсум. Лўв пенкят лекшитты неңа рэпитл, медицинской училища етшуптумал юпийн Ларьяка юхтас. Еша рэпитас па эхат тохтўра вэндтылдас. Щи вўш эвэлт хэс и од картан пэдьницан рэпитл.

– Мәнема Ларьякан вэдты ям, та́та нявремдам вэлупсы паты ан палдум. Та́та муй мосл, иса ванан вэд. Алан ай пушхем пида кўрн садик вэнты шэшлудм. Вэн нявремем лўв саттэда ашколая манл. Анкет-ащит ланхалат ки, лэлн нявремдал ай пура вўш эвэлт ар вер уша ат паватсат, картэвн эвет па пухат паты арсыр вэндтупсэт вэлдэт. Лыв ашкола юпийн искусства ашколая вэндтийлдыт манлэт. Кўлупн лыв пэтэда вертут верты па якты-ариты тахет вэлдэт, вэн эвет-пухат эран аиты хота янхлэт.

– **Пэдьница рэпата оданан ай павта.**

– Мўң леккар хотэв Нижневартонской районной пэдьница ханшаньщман вэд. 34 хуят мўң хушева рэпитл. Каттохтўр вэд: терапевт па пенк лекшитты хуят. Ихущьян леккар: акушер, лаборант, фельдшер па пасыр немуп рэпатнекат. Щалта мэшан эх лавалты хуятат па хот суртат лэщатты эх вэлдэт. Ас халты тылащ вўш эвэлт врач общей практики немуп тохтўр антэм. Шеңк ланхалўв, лэлн та́та щималщ хуят ат рэпитас. Мослупты, рэпатнеклўв кўтн ар шуши эх вэд, и тохтўр – ханты не.

Ям арат тылащ вух вўлўв. Мўң страховою щирн рэпитлўв, рэпатаев та́дантедн ки верлўв, щит пураин тылащ вухев тухалди 10-30-кем процент вухн сухуптадыов. Там пўлян фельдшер хэев тумпи рэпатнеклўв худыева вэдты хот тайлэт. Лўв там ванан картэва каслас, худна па хуят хотн вэд. Вантэ, картан

администрация лўвела маты хот ан тайл.

Пэдьницаев амбулатория па мэшан эх атлхатл удты хотан тайл, щата катхушьян нуры. Щихотн картан эх нелам удлат. Там хатл тўтан эхлэвн кашана ювум пираш ими щив тэсўв.

П э д ь н и ц а е в санитарной тўтан эхал тайл. Картэв вэн, мэшан хуятат эшн пэдьница вэнты тэты лаварт, щит паты эхал мосл. Хэн леккаран тухлан хоп юхтийл, ищи мэшан эх эхалн щив тэты мосл. Вошан тохтўрат юхтийлдыт пураин ищи лывел пэдьница тэты мосл.

Вэд-вэд эхлэвн Нижневартонск па Излучинск вошана пуртэнат па ай нявремат летут тыв тэты янхлўв. Талн тохтўрлўв па леккарлўв Чехломей мира нэтты янхийлдэт. Большой Ларьяка ищи янхлўв, щата фельдшер имухты нявремата пуртэнан эщ омалс, лэлн картан мир щит верты паты щалсаты нартама Ларьяка ал янхсат.

Мет кашан ханнехэйт паты Нижневартонской МЧС тахи унтасн леккаран тухлан хоп Ларьяка йиты вохлўв. Щи утн арсыр тохтўрат юхтийлдэт, и пўш хирург, анестезиолог па реаниматолог немуп эх вэсат. Операцият вертыя мэшан эх Нижневартонск па Излучинск вошана китлўв. Рентген верты щўңк ан тайлўв, щит паты ищи картан мир Излучинска янхты партлўв.

– **Муйсар кашет пида ханнехэйт нын хушана юхтийлдэт?**

– Ванкўтды лыв гипертонической, сам мэш па лўв-сом

кашет пида вэдлялат. Гипертонической мэш арсыр ут паты питыйл. Итэххуятат хуши рэтдал щитн мэшитсат, па эх рэпатаин лыпиладатма йилэт. Щалта ханнехэйт юврая вэлдэт. Хэ хуят радикулит кашеи эвэлт нух тўнматты йил. Муй паты кашана йис? Хэн лаварт ут нух адмалс. Вантэ, мирев мосты щирн вэн пурмасат нух алумты ан хошлат. Щалта зарядка па физкультура ан верлат, лэлн эран аиты. Итат щит верты морум ан тайлэт, па эх ан ланхалат. Иса ан шэшийлдыт па ан путартты мэшан эх ищи тайлўв. Лыв сам мэш таймел паты па калды дердал похнум юпийн щималщ хуята йисат.

– **Шуши мир «юкан» мэшат тайлэт, муятн нўм мўв эх ан кашитлат?**

– Антэ. Лыв щит эх пида ихурасуп мэшатн мэшитлат. Тэп иса вер ан тайлэт, та́данат лыв муй кашитлат. Па мир киньши лыв ванкўтды вэнтылат, щит паты щата арша́к хуятлўвдал-сомлад вэнтан шўкатлат.

Хантэт кўтн шимл пираш эх вэд, мет шимл пираш хэ эх. Вантэ, лыв иса лавласман ан вэлдэт. Имет хўвшак вэлдэт.

Вўна янышты вер шеңк атам. Щитн мэшитты эх Нижневартонской пэдьницан нарколог тохтўрн нух ямалдыт. Янышты айлат эх вэлупсы, хуйтат нявремтайлэт, немасыя вадемалўв. Мосты пураин лывел воша лекшитылдыт китлалўв, лэлн вўна янышман нявремдал ал шэка́тсат па янышты вер паты катна ал мансат.

Реональда
ОЛЬЗИНА

Половинка кәртәң нявремәт әшкола хот

*Тәмхәтл ма Кондинской район
Половинка кәртәң нявремәт әшкола
хот олҕаң хәншты дәнхалум. Ши
олҕаң мәнема тәм тәхи кәща не
Елена Рябова айкел тәс.*

1960 - мит олн Половинка кәрт тывас, имухты әшкола омәссы. 2005-мит олн нявремәт йилүп әшкола касәлсәт, 2010-мит олн «Сорни хўд» хәтл мәр ай нявремәт тайты хот әшкола пида ияха кәрәтсийнән. Ши пурайн әшкола пәта иса мосты пурмәсәт, щўңкәт дәтсийт. Ин щәта 3 компьютерной хот йит вәл, интерактивной сохләт, тәп Интернет вевтама рәпитл, итәх пурайн дәвәрт электронной журнал хуца оцәнкәйт хәншты.

«Сорни хўд» хәтл мәр нявремәт тайты хотн хәлүм группая 47 пушхие, әшколая 170 әви-пух яңхәл. Классәт айт, тәп 8-11 хуят тайләт. мет ар няврем 6-мит классән – 35 хуят, щит пәты кәткласа ортсийт. Әшколайн арсыр урокәт тәты учителят рәпитләт, тәнял нявремәт рўщ па английской ясәңнәна вәндтәты кәтнән юхәтсәңнән. Тәп айдат учитель әнтәм, ияха лўңәтты ки – 47 тәл дуват вәндтәты хуятәт рәпитләт.

Әшколайн 30 процент арат, щит 60-кәм шуши мир нявремәт вәлдәт. Ям аратолухды әңкет-әшет иньщәсыйт, мосд муй әнтә вухаль ясәң урок тәты? Ар хуят лупәс, хути ән мосд, щит пәты вухаль ясәң урок тәты ән питсы. Нявремәт Югра мўв йис вәлупсы па география вәндтәләт. Физкультура урок пурайн әвәт-пухәт Увәсмиркәсупәтолҕаңн ищи уша верләт, кәсләт. Физкультура урок тәты хә кәртәң музей әх пида инумәсн рәпитләт. Арсыр шуши мирәт емәңхәтләт дәщәтләт, щит Вурңа хәтл, хўд вәдпәсләты әхемәңхәтл.

Кашәң лўңән музей әх учителят пида әшкола пўңәлн хәр дәщәтләт, щәта 35-40 әви-пух рўтыщәты веритләт. Музей кәща не Галина Анатольевна Мостовых немасыя программәйт хәншәл, әвәтсәк кәрәтты, тыйты па ёнтты вәндтәл. Юхи хәщумоләтн Половинка кәртәң әшкола учителят па нявремәт ай хопәтн кәсты яңхләт. Округев сема питум

хәтлән культура хотн ариты-якты тәхет әх фестиваль мәнл, яма ариты учителят ищи щәта ариләт. Әшколайн нявремәт пәты арсыр кружокәт рәпитләт. Ям арат ол юхды әшколайн вәндтйылты нявремәт мультфильм версәт, елды ши ут «Образование -2014» мирхот пурайн альсы.

Елена Андреевна әвәлт иньщәсум, муй щирн 9 па 11 классәт етшуптәты нявремәт экзаменәтмәләт? Юхды лўв лупәс, хути дыв яма экзаменәт мәләт, ши юпийн Ёмвош, Тюмень па Екатеринбург вошәң университетәтн вәндтйылдәт. 2014-мит олн тәп хәлүм хуят әшкола етшуптәсәт, кәтнән университета, и хуят – медицинской

колледжа вәндтйылты мәнсәт. Тәм 2015-мит олн 11 класс хәт няврем, 9 класс – 14 няврем етшуптәсәт. Ар хуят 9 класс юпийн елды Урай вошәң профессиональной колледжа вәндтйылты мәнләт.

Ма иньщәсум, муйкәм арат няврем тәм олн вельщи вәндтйылты олңитләт? Елена Андреевна лупәс: «Тәм сўсн 1-мит класса 25 няврем вәндтйылты юхәтләт. Ям, хути юхи хәщум оләтн мўң Половинка кәртәвн аршәкняврем семапитл. Ин, вантә, айдат па ар няврем тайты хотелдә әх арсыр поступсәт унтасн вухән нәтләйт».

**Людмила
СПИРЯКОВА**

Рэт ясәң вәндтәты тәхи пүншды

Па пўш вўш эвәлт Ас-угорской институт рәпатнекәт «Родной Язык – в один клик» немуп вер верләт.

Шит унтасн шуши мирәт рәт ясәңнән вәндтәтыпәты Интернет хуши щимәш немуп тәхи вәдты питл. Шив хәнты па вухадь ясәңнән етум киникайт, рәт

яснуп урокәт, словарят, ясәң вәндтәты киникайт па па непекайт пундыт.

Югра правительства ёх ар ёр пундәт, ләдн хәнты па вухадь ясәңнән ад вәшсәңнән. Тәм пўдьян

255 арат ай пушәх па 1500 мултас эвет-пухәт нявремәт лавәдты хотәтн па ашколайт хуши рәт ясәң вәндтәләт. Шит тумпи дыв яң урокәтн шуши мирәт вәдупсы па культура уша павәтләт.

2015 - мит олн «Читающая Югра», «Фронтальный диктант

на хантыйском, мансийском и ненецком языках – 2015» вернән ләщәтсы йнән па «Говори на родном языке» кәсупсы вәс.

Губернатор айкеләт ара китты тәхи непекайт хәнты ясәңа тулмаштәс Реональда ОЛЬЗИНА

Мўң кәртәң ёхлўв – лўңәтты хуятәт

Щиты Кондинской район Болчары кәртәң киникайт лўңәтты хот кәща не Наталья Боярцева путрәл однитсәлэ.

«Ям арат ол юхды киникайт лўңәтты хот ләп тәхәрсы, кәртәң мирев шеңк лавәдсәт, хән йилпа пўншды. Вантэ, ар хуят арсыр газетайта па журналәта хәншаньщты ән веритләт, щит пәты ванкўтды мўң библиотекаев мухты «Комсомольская правда», «АиФ» па па газетайт лўңәтты вўйляләт. Щит пәты мўң Болчары кәртәң мирев – шеңк лўңәтты ёх. Щирн кәртәң киникайт лўңәтты ёха тәм хот шеңк мосл», – лупәс Н.С. Боярцева.

Ин тәм киникайт лўңәтты хотн 300-кем

вәндтйылды няврем па 500 мултас вән хуят хәншаньщман вәл. Кәща не ясәң щирн, ин Интернет тывум юпийн ар хуят электронной киникайт лўңәтты питсәт.

Тәм киникайт лўңәтты хот культура хотн вәл, щив 2004-мит олн касәлды. Щи пурайн иса мосты пурмәсәт, щўңкәт ләтсыт. Кәртәң мирпәты библиотекеин Интернет версы, и шос – 30 шойт тын тайл. Наталья Степановна лупәс, вән па лашкам хот, тәп тәл пурайн вера ищьки.

Елды па нўшайт

оләңән ай тәс. Междуреченской район вош эвәлт йилўп киникайт лавәрт китты, вантэ, щит тухләң хопн тәты мосл. Итәх пурайн щи вошн и-кәт тыләщ мәр лавәлды, хән киникайт тәдыт. Кәртәң мир йилўп киникайт шеңк лавәдләт, итәх хуятәт лупләт, хути иса киникайт лўңәтсәт па ин немўлт лўңәтты әнтәм. Щи тумпийн Кондинской район хўват кашәң киникайт лўңәтты хотн и рәпатнек хәйсы, тәп поступсы щирн кәртәң 2500 хуят вәл ки – кәт хуят тәйты мосл. Наталья Степановна лупәс, хути лўвела нәтты ёх такды лавәрт рәпитты питәс, арсыр вандтупсәт, вәйтантупсәт па мир-хотәт ләщәтты мосл. Лўв рәпатайл хўват ар хәншты мосл, ям, хути компьютер омәссы па еша кеншәка йис.

Кама па Алтай кәртәң хуши ищи киникайт лўңәтты хотнәнән 0,75 ставка щирн кәт хуят рәпитләңән. Щи кәртәңәнән кәтсоткем хуят вәл.

Ма иньшәссем, округ вәтәң писателят пида вәйтантупсы ләщәтләт муйәнтә? Юхды Наталья Степановна лупәс:

– Итәх пурайн мўң кәртәва округ вәтәң

писателят юхтйылдәт. Тәл пурайн Еремей Айпин юхтыләс, кәртәң мирпида «Божья Матерь в кровавых снегах» немпи киника оләңән путәртәс. Щи тумпийн мўң лўвела депутат иты мўң нўшайлўв оләңән иньшәссы.

Арсыр округ емәңхәтләт пурайн Н.С. Боярцева арсыр киникайт эвәлт вандтупсәт ләщәтл. Щиты округ сема питум хәтл пурайн Югра мўв оләңән непекайт па округев вәтәң писателятн хәншум киникайт вантты рәхл.

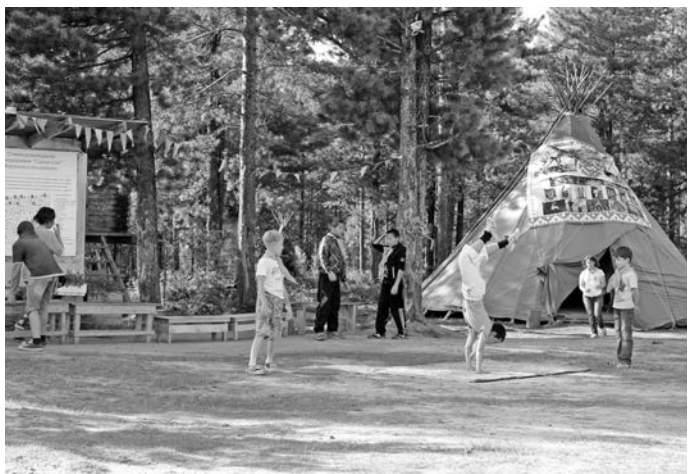
Наталья Степановна 25 ол мултас непекайт лўңәтты хотн рәпитл, иса вәндтйылд, арсыр семинарәта яңхәл. Хәнты Болчары кәрта Тюмень вош эвәлт вәндтәты ёх юхтйылсәт па «Инновационные технологии в библиотечной системе» немпи курс лўңәтсәт.

Юхи хәшум артән Н.С. Боярцева лупәс, хути тәм культура хот кәща ай тәс, ешавәл иса киникайт лўңәтты хотәт йилўп щирн рәпитты питләт. Тәта рәпитты ёха ищи йилўп щирн вәндтйылды мосл.

Людмила СПИРЯКОВА

«Сорни сэй» немуп рүтьщаты көрт Лэв юхан кәрәш сәңхумн омәс кәт километра вүшн Сүмәтвош эвәлт. Лүңән хәлүм тыләш мәр щәта хәлүм пүш яң-кәтхушьяң хәтл мәр рүтьщупсы вәдләт. Кашаң сменайн хәлүмъяң хәт 11-18 тәл дуват ай ёх рүтьщәләт. Сүмәтвош тухәлпи шив Ванзетур, Шайтанка, Сосьва, Саранпауль па Тек көрт эвәлт нявремәт юхтыйлдәт. Ши көртән интум вән хот, рүтьщаты павәрт хотәт, пәршин хотәт, лупасәт, юрн хот, певәлхот, юнтты тәхет, калтәң па па утәт вәдләт. Елды хәлүм павәрт хот омәсды па көрт мет яма ләщәтды.

Сорни сэй па сорни нявремәт

Ольга Филиппова – «Национальное предприятие «Элаль» тахи кәшә, лүв хүв вүш эвәлт рүтьщаты тахи пүншты нумәс тайс, хән худна Саранпауль көртән вәс. Яң ол юхды Сүмәтвоша касләс па мет сыры Чуанели көртән щимәш тахи верәнтәс. Хәдмитсмена пүншты елпийн Ольга Константиновна Лэв юхан хонәңән вәдты көрт оланән мәнема путәртәс. Хутысаты щәта ай ёх рүтьщәләт, ши оланән Елена

Николаевна Кирушева ай павтәс.

Ольга Филиппова:

– Мосәң, мўң Чуанелян интум вәнты вәсүв, тәп щәта хотәт иса шүкатсыит па тўтн павәтсыит. Олан пүш щәта вәдмевн нявремәт пида кәр йилпатсүв, кўш сыры щит верты ән хошсум. Кимит ол шив юхәтсүв, вантлэв, детут кавәртты тәхев тўтн дасы. Юрн хот омәссүв па щәта детут кавәртсүв. Хәдмит одн шив мәнмевн хот эвәлт тәп и хот питәр хәшәс.

Мухәдая тәп сорт ухәт вушкүман вәсәт. Тәлаң хот иса әнтәм вәс, щит пәты па тәхи кәншты питсүв. Сүмәтвош мухәдаяртәхияяңхсүв, тыв юхәтмевн хурамәң мўв шиваләсүв па нумәс павәтсүв тәта рүтьщаты көрт верты. Тыв мотор хопн па тўтәң хопн яңхты щир вәл, щәдта әш вәл. Интум әшев иса вушләхәна йис па лавәрт яңхты. Мосәң, хәнты кәшәятн нух йилпатды. Вантә, әш такды нявремәт пида тәта вәдты пәдтап. Хуят кәшаңа ки йил, тухләң хоп вохты мосл, кўш Сүмәтвош кәтлем километра вүшн омәс. Тывелт-тухелт яңхты пәты лүңән мотор хоп тайлүв, итәхпурайнвош вәнты кўрн яңхлүв.

Ай ёха тәта вәдты ям, нәң тәм хәтл щит шиваләсәң. Итәх хуятәт кәт-хәлүм пүш тәта рүтьщәләт. «Сорни сэй» хушинядмитлүңвәдлүв. Метсыры тыв юхәтмевн тәта вән тәпры пай вәс, тәдта тәлаң тўтәң хоп карты ел тәсүв. Интум вәнты көртәв мухәдая ар карты хәшәс. Мўвев нух сыстамтсүв па Чуанель эвалт хотәт, лупасәт тыв тәсүв, детут кавәртты хот омәссүв. Щәдта Ёмвошн биатлон пурайн омсылум юрн хот омәссүв. Лыпәт тыләшн мўв вантты тыв юхтыйлдсүв, вәщ тыләшн хәлүмъяң няврем рүтьщаты йисәт.

Тәм көртәв «Сорни сэй» немн пухәтн па

эветн пунсы. Тәта сэй семәт вәнәт, щорәс сэй хураспет, хәтләң хәтәлн нюр сорни иты вудиләт. Ай ёх нәмәсләт, сэй – щит нявремиеет. Щирн «Сорни сэй» дыв щирәлн щит «Сорни нявремәт». Көртәв нем дыв сәмәңа тайләт, мет олңәлән тыв ювмелн ар версәт па щитәл ариты сәмәңәт.

Вошәң админи-страция па образования департамент эвәлт иса немәлт нәтупсы әнтәм. И нәтупсы тәп тайлүв – щит грант вухәт. Нявремәт тумпи мўң хушева вән ёхпасемьяйт рүтьщәләт. Нял ол юхды «Сорни сэй» эвет па пухәт пида хәлүмсот хуят рүтьщәс, кимит ол 1500 арат хәннхә вәс. Тәта ияха емәңхәтләт верәнтлүв па арсыр мирхотәт. Вәйт дор тыләш 22-мит хәтәлн па ши шуши мирәт мойң поры верлүв. Тәлн рүтьщаты хәтләтн, Йиллүп ол емәңхәтәлн па Вурңа хәтәлн тыв мир юхтыйлдәт. Ши пурайн дыв вухсаты рүтьщәләт. Вантә, бензин ләтты, рәпитты ёхлүва тыләш вух сухуптәты мосл, щит пәты щиты вух холумтлүв.

«Центр занятости» тахи ёх пида рәпитлүв, дыв итәх хуятлүва тыләш вух сухуптәләт. Щит такды мўңева ләдн шеңк лавәрт вәдты вәс. Вән пәмәшципа Валерия Петровна Феофанова имия, лүв сыры ши хот кәшә неңа рәпитәс.

Елена Кирушева:

– Ма олан пүш тыв

юхәтсум. Мәһнема шеңк тәта вәлты ям, вәнт ванән, далты рӯв сыстам. Пәршин хотәт хуши мәнтәнән пәнтән воньщүмут воньщдән. Итәх пурайн «Зарница» юнтән юнтлүв, нявремәт хулт вәшләт, вантлүв, воньщүмут левман омәсләт. Юхан шеңк хурамән, сәм яма йил щит пелы вантман. Хән питы пәлднәт вәдләт, ищи па хурамән.

Дәңхалум лупты, лагерева кәща не мӯнев сәмәңа тәйләлдә. Мӯң ищи ләхсәңа вәлдүв па күтәвн нәтәслүв. Лыпәт тыләщн па вәщ тыләщн әртәңищкихәтләтвәсәт, нявремәт пидә пәршин хотәт эвәлт нәдам улты хирәт пидә павәрт хота ултыя хәхәтләсүв.

Кашәң сменайн «Сорни сәй» немуп лүңәлтуп вантәлүв. Әхәт «Күщарыт» тәхийн вәлты ай әх күщарәт олаңән лүңәлтуп вантәләт, «Күрәң вой» тәхет – күрәң вой олаңән, «Тәхыт рут» – тохтәң вой олаңән моньщ моньщдәт.

Вәщ тыләщн «Вит хон» емәңхәтл әмща мәһәс, Сүмәтвош эвәлт якты-ариты әх тыв юхтыйлсәт. Әвет-пухәт пәршин йиңкуп сәнән пәвәдсәт, әвет па неңәт әһә лыптәт эвәлт венәкәт кәрәтсәт, әхәт щитәт юхана есәдсүв па вантсүв, муй щирн ел нопәтлүйт. Арсыр юнтәт па кәсупсәт щит хәтәдн вәсәт.

Самоуправления хәтәдн нявремәт кәщайт па рәпатнекәт юхана рәпитләт, вән әх рүтыщәләт, юнтләт, ай әх әһ хәләнтләт па ювра вер верләт. Мет вулаң емәңхәтл «День выбора вождя» немн алыщәлы. Щи хәтәдн пухәт волейбол па пионербол юнтәһәнәкәсләт. Щәлдә әхәл шәпи навәрләт, тынщәң тәхләт, әһн әрәщләт, юх талләт.

Мәта пух кәсупсәтн нух пәтл, щит вулаң хәя щит йил. Кимит хәтл «Сорни сәй» не пириды. Щи пурайн әвет күтәдн кәсләт. Лыв арсыр утәт эвәлт дәмәтсүх әнтләт па пурмәс верләт. Вертут верты не Галина Матвеевна Руденко лывела сәк, тунты пурмәс верты, әнтәсты па тыйты нәтл. Әхәт жури әх щитәт вантләт па пириләт, мәта эвимет тәса верәт верты хошл. Щи эви кәртәң кәща пуха дәһәңа йил.

Әмща вәл «Вәнтән артащты вер» немуп юнт. Ай па вән әх хуыева вәнәта мәһләт, щәта нявремәт рат верты па щит хәрәтты вәнтәлүв. Щәлдә ай павәтлүв, муй щирн юхи пәнт вәйтты, хән хулт ки домәтсәт?

Мет ушхүлйя «Зарница» юнт мәһл. Пухәт, әвет щит юнтты шеңк сәмәңәт. Кәт тәхи әх арсыр ухшамәт уха йирләт. Әхәт и-кәт щос мәр тарәһләләт, мәта отряд метар ухшам па әх ухәт эвәлтхулт менумәл, щит нух пәтл.

Шуши мирәт культура тәта тәса вәнтәлы. Мәдәтн вухәл яснуп урокән вәсум, щәта әвет-пухәт сорт ух эвәлт лүвәт әкәтсәт. Лывел вәнтәты не сорт олаңән моньщ моньщәс. Итәх нявремәт сорт ухн 79-

кәм лүв вәйтсәт, моньщ щирн щәта 101 лүв вәл. Ищи әмәщ вантты вәс, муй щирн хүд няхәссы, эвәтсы па ай павәтсы, муйсәрхүләт леты мосл. Щәлдә путәртсы, муй хүд эвәлт верты рәхл. Щит тумпи Галина Матвеевна кәрән нянь верты вәнтәс.

Әвет, пухәт тыв навәрты, үвты па юнтты юхтыйлләт. Лыв хуыева апраңәт. Атум

няврем тәта әһтәм. Мосәң, мәтты әх юдн юврашәка вәлдәт. Тәта ям щирн вәлдәт. Вантә, вәнткәртән вәнәха па ай хуятәта пәршин хотәтн вәлты давәрт. Щит пәты тәта дыв па хуятә нәтты вәнтдыйлләт. Щирн, нявремәт атум вер әһ верләт. Хән мулты ут пәтйыл, дыв пиләда яма путәртлүв, па дыв елды ям щирн щит вәлдәт.

Реональда ОЛЬЗИНА

Кҕасты ҕх емҕнхҕтл вҕс

Вҕйт дор тыдҕш 8-мит хҕтҕдн Ёмвошн вҕлты хҕннехуҕтҕа «Югра-Атлетикс» тҕхийн Россия мҕвев дуватн постҕты «Кҕасты ҕх» хҕтл пҕта вошҕн кҕшҕйт немасыа арсыр кҕсупсҕт ванлтҕты емҕнхҕтл версҕт.

Ши емҕнхҕтл питты едпийн Югра мҕв физической культура па спорт департамент кҕшҕа лҕнхҕр хҕ Игорь Крутько айкел ҕкҕтты ҕхлҕва тҕмиты лупҕс: «Арсыр кҕасты верҕта мҕн округевн тҕм йисн ветсоткем хҕннехҕ янхҕл. Кашҕн ол мҕн хушева нядсоткем сыр-сыр кҕсупсы лҕшҕтл. Мет сҕмҕна тҕмхҕтл айлат хуҕтҕт хоккейн, шахматн, лухҕтн па сыр-сыр ширҕтн дыв кҕттҕлн кҕслҕт. Юхихҕшумолҕтн Югра мҕвевн ветҕян вет йилҕп кҕасты тҕхи верса па ветҕян шурҕс айлат ҕх кашҕн хҕтл мҕр кҕсупсы верҕта дывед ямсыева лҕшҕтлҕт».

«Кҕасты ҕх» емҕнхҕтл питум пурайн ияха ҕ к т ҕ ш у м в о ш ҕ н

хҕннехуҕтҕт едпийн Югра мҕв кҕшҕа лҕнхҕр хҕ Алексей Путин ям вҕшҕа ясҕн лупҕс:

– Ешҕк кҕасты ҕх! Тҕм одн Россия мҕвевн шеҕк ям вер тывҕс: кашҕн хҕннехҕ ГТО кҕсупсы ширҕт мҕты веритл па уша павҕтты, муйкем ҕр па шом дҕв тҕйл. Тҕмхҕтл «Кҕасты ҕх» емҕнхҕтл Россия дуватн вҕл, шит пҕта нынана ям вҕшҕа ясҕн китлум па лҕнхҕлум лупты: «Яма па тҕлана едды вҕлаты па сыр-сыр кҕсупсы ширҕта янхҕты!»

Емҕнхҕтл пҕншты едпийн Югра мҕв физической культура па спорт департамент кҕшҕа хҕ Евгений Редькин арсыр олҕтн сыр-сыр кҕсупсы верҕтн нух питум хҕннехуҕтҕа

и шҕкты непекҕт Россияев Президент эвҕлт немасыа кҕтлуп-тҕс. Шиты вҕлупсы хҕватн арсыр кҕасты верҕта кҕтлҕсыйлты ҕх мойлҕсыйт, шит: Ёмвошев Почётной хҕннехҕ Виктор Яковлевич Башмаков, айлат хуҕтҕт кҕасты верҕта вҕнлтум хҕйҕн Виктор Алексеевич Черин па Николай Петрович

Бондарев па па ҕх.

«Кҕасты ҕх» емҕнхҕтлн вошҕн хҕннехуҕтҕт футболҕн, волейболҕн, стритболҕн па шахматҕтн юнтсҕт. Айлат хуҕтҕт арсыр кҕсупсы ширн ГТО немуп нормайт мҕсҕт. Юхи хҕшум шосн арсыр кино хурҕт Югра мҕвев кҕасты ҕх олҕнҕн ванлтҕсыйт.

Владимир ЕНОВ

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№16 (3436), 28.08.2015

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

И.о. отв. секретарь –
Данило У.А.
Телефон (3467)33-36-07

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Тюменский дом печати»
г. Тюмень, ул. Осипенко,
д. 81-220.

Подписано в печать:

по графику 26.08.2015 г.
в 15.00.; фактически
26.08.2015 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **1364**
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.